

ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЯК ФАКТОР ПРИСКОРЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В даний час світова економіка визначається переважно науково-технічним розвитком країн. Водночас, процеси глобалізації викликають незбалансований розвиток різних регіонів світу, в той час як ряд держав намагаються посилити свій вплив на розвиток світової економіки за допомогою таких факторів, як наука, технології та інновації. Ідеологія економічного панування деяких країн вимагає від інших держав пошуку нових шляхів розвитку на основі знань, інтелектуального капіталу та інноваційно-технологічного прориву. Таким чином, в умовах глобалізації, пріоритетною метою для багатьох країн є розвиток ефективної інноваційної моделі, яка може бути реалізована в глобальній інноваційній системі. У зв'язку з цим, існує також необхідність дослідження місця України, проблеми її технологічної відсталості та перспектив для інтеграції країни в області високих технологій світового економічного простору на конкурентних засадах.

Ключові слова: інновації, глобальний інноваційний індекс, економіка знань, технологічний розвиток, технологічна нерівномірність, інноваційні системи, науковий потенціал, інноваційна модель, інноваційна політика.

Актуальність теми дослідження визначається швидкістю і масштабом розвитку науково-технологічних процесів в сучасному світі. Розвиток світової економіки спирається на повсюдне зростання інвестицій в наукові дослідження і розробки, що ґрунтуються на різноманітності сучасних

інформаційних технологій, а також на застосування новітніх методів корпоративного та державного управління економікою. Водночас, в сучасному світі відбуваються процеси, пов'язані з реалізацією парадигми інноваційності в глобальному масштабі. Очевидно, що зі світовою конкуренцією держав у сфері інновацій виникає нове коло проблем. У найбільш загальному вигляді ця проблематика може бути позначена як глобальний інноваційний розрив, який становить сукупність істотних диспропорцій в інноваційному розвитку країн і регіонів.

При цьому в умовах глобалізації світової економіки зростає роль інтернаціональної компоненти в усіх механізмах суспільного відтворення і економічних відносин. Важливим завданням для багатьох країн світу стає розробка національної інноваційної стратегії, яка базується на чиннику інтернаціоналізації науково-дослідницької діяльності. Вона виявляє себе у найрізноманітніших формах та стає причиною інтенсивного міжнародного співробітництва в сфері науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, отримання доступу до новітніх технологій і ноу-хау, в тому числі через так звані анклавні джерела цих знань – інноваційні центри різних країн світу.

У зв'язку з вищевикладеним, виявляється необхідність розуміння місця України у формуванні глобальної інноваційної системи. У всіх державних програмах розвитку економіки України підкреслюється, що проведення промислової політики, спрямованої на вбудовування економіки України у високотехнологічні контури глобального світового економічного простору, має здійснюватися на основі формування економіки інноваційного типу – економіки знань. Для цього необхідно створити ефективні інструменти державного управління розвитком економіки, які повинні враховувати глобальні тенденції розвитку, досвід розвинених країн і окремих країн, що розвиваються, в сфері НДДКР і широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), циклічність макроекономічної динаміки і циклічний характер розвитку національної економіки, що підвищить

прогностичну цінність розроблюваної моделі інноваційного розвитку нашої країни.

II. Інноваційний потенціал світового господарства: порівняльний аналіз

Концептуальні рамки Глобального інноваційного індексу дають змогу проаналізувати стан науково-технологічного та інноваційного прогресу країн, а також виявити основні протиріччя в їхньому розвитку. Слід зазначити, що Глобальний інноваційний індекс зорієнтований як на покращення методів та способів вимірювання інновацій і розуміння науково-технологічного прогресу, так і на виявлення цілеспрямованої політики і передової практики. Глобальний інноваційний індекс допомагає створити середовище, в якому інноваційні чинники постійно аналізуються. Він надає ключовий інструмент детальних метрик для 141 економіки в 2015 році, що становить 95,1% населення світу і 98,6% світового ВВП [1, с. 14]. У 2016 році цей інструмент охоплював уже 128 країн.

Стабільність серед провідних економік завжди визнається особливістю рейтингу Глобального інноваційного індексу. Ця врівноваженість дозволила Швейцарії залишатися номером один в Глобальному інноваційному індексі п'ятий рік поспіль, а склад 30 провідних економік як і раніше залишився, в основному, без змін. Проте, в рейтингу відбулися також окремі зміни. Так, у 2015 році Чехія (27) вперше увійшла до топ 30-ти економік світу за інноваційністю, а Ірландія піднялася до 7-ї сходинки і увійшла в першу десятку. Водночас, Гонконг (14) і Мальта (26) залишили свої групи інноваційності. Такі зміни показують, що інноваційна політика стає пріоритетною для багатьох раніше не так помітних на міжнародній арені країн, що також дозволяє їм підвищити свою конкурентоздатність. Продемонструємо, які країни входили у топ-25 країн Глобального інноваційного індексу у 2016 році [2].

Таблиця 1. Топ-25 країн Глобального інноваційного індексу у 2016 р.

Ранг	Країни / Економіка	Сумарна оцінка (0-100пунктів)	Високий Дохід	Коефіцієнт ефективності
1	Швейцарія	66,28	ВД	0,94
2	Швеція	63,57	ВД	0,86
3	Великобританія	61,93	ВД	0,83
4	США	61,40	ВД	0,79
5	Фінляндія	59,90	ВД	0,75
6	Сінгапур	59,16	ВД	0,62
7	Ірландія	59,03	ВД	0,89
8	Данія	58,45	ВД	0,74
9	Нідерланди	58,29	ВД	0,82,
10	Німеччина	57,94	ВД	0,87
11	Республіка Корея	57,15	ВД	0,80
12	Люксембург	57,11	ВД	1,02
13	Ісландія	55,99	ВД	0,98
14	Гонконг	55,69	ВД	0,61
15	Канада	54,71	ВД	0,67
16	Японія	54,52	ВД	0,65
17	Нова Зеландія	54,23	ВД	0,73
18	Франція	54,04	ВД	0,73
19	Австралія	53,07	ВД	0,64
20	Австрія	52,65	ВД	0,73
21	Ізраїль	52,28	ВД	0,81
22	Норвегія	52,01	ВД	0,68
23	Бельгія	51,97	ВД	0,78
24	Естонія	51,73	ВД	0,91
25	Китай	50,57	ВД	0,90

Джерело: Складено авторами за даними Глобального інноваційного індексу 2016 р.

Збереження інноваційного розриву підтверджується тим фактом, що до групи з топ-30 лідерів Глобального інноваційного індексу входять всі країни з високими доходами, і що його склад залишається відносно незмінним з 2011 року.

Розглянемо ранжування країн за рівнем доходу. Показані чотири різних групи економік з метою детермінації їх позиції та виявлення закономірностей їх становища в рейтингу. За сумарним індексом, субіндексом інновацій та

субіндексом виходу інновацій та інноваційної ефективності країн, виявимо нерівномірності між групами індексів та становищем країн.

Глобальний інноваційний індекс визначив країни з високим рівнем доходу. Щоб показати зміни, які відбулися в розвитку інноваційності країн протягом року (період 2015–2016 рр.), проаналізуємо рейтинг за 2015 рік. Так, у 2015 році топ-10 економік з високим рівнем доходу показали за всіма показниками кращі результати, ніж групи другого рівня з високим рівнем доходів, особливо у розвитку ринкового середовища, бізнес середовища, розвитку технологій та економіки знань [2].

Таблиця 2. Країни з високим рівнем доходу, де (n) – номер в рейтингу глобальної інноваційності по конкретному субіндексу

Глобальний інноваційний розвиток	Субіндекс входження Інновацій	Субіндекс виходу інновацій	Рейтинг інноваційної ефективності
Швейцарія (1)	Сінгапур (1)	Швейцарія (1)	Швейцарія (2)
Великобританія (2)	Швейцарія (2)	Люксембург (2)	Люксембург(3)
Швеція (3)	Фінляндія (3)	Нідерланди (3)	Ісландія (4)
Нідерланди (4)	Гонконг (4)	Швеція (4)	Мальта (7)
США (5)	США (5)	ВБ(5)	Нідерланди (8)
Фінляндія (6)	Великобританія (6)	Ісландія (6)	Чехія (11)
Сінгапур (7)	Швеція (7)	Ірландія (7)	Ірландія (12)
Ірландія (8)	Данія (8)	Німеччина (8)	Німеччина (13)
Люксембург (9)	Канада (9)	США (9)	Швеція (16)
Данія (10)	Австралія (10)	Фінляндія (10)	Естонія (17)

Джерело: Складено авторами за даними Глобального інноваційного індексу 2015 р.

Із наведеної вище таблиці випливає, що існує вже стала тенденція серед країн-лідерів (як, наприклад, Сінгапур, Швейцарія, Люксембург і т.п.) залишатися на топ-позиціях за більшістю показників. Незважаючи на це, в рейтингу за показником ефективності інновацій та виходу інновацій є зміни. Низка країн, такі як Чехія, Мальта, Естонія показують значний прогрес за підіндексними показниками, зокрема за Рейтингом інноваційної ефективності.

Перейдемо до країн з середнім рівнем доходу. При зіставленні країн з високими доходами з країнами із середнім рівнем доходу, розрив може бути найбільш очевидним за показником інститутів (базовий елемент 1) [2], інфраструктури (3), і творчих винаходів (7). Тільки в бізнес-середовищі (5) розрив між цими двома групами є вужчим. В середньому, група верхнього середнього доходу має оцінки, аналогічні рівню третіх країн з високим рівнем доходу. Наприклад, Китай (29-е) і Малайзія (32-е) з групи верхнього середнього доходу майже імітують продуктивність третього рівня групи з високим рівнем доходів, збільшуючи ймовірність того, що вони могли б приєднатися до групи топ-25 в найближчому майбутньому [2].

Таблиця 3. Країни верхнього – середнього рівня доходу, де (n) – номер в рейтингу глобальної інноваційності по конкретному субіндексу

	Глобальний інноваційний розвиток	Субіндекс входження інновацій	Субіндекс виходу інновацій	Рейтинг ін. ефективності
1	Китай (29)	Малайзія (31)	Китай (21)	Ангола (1)
2	Малайзія (32)	Китай (41)	Малайзія (34)	Китай (6)
3	Угорщина (35)	Угорщина (42)	Болгарія (35)	Болгарія (21)
4	Болгарія (39)	Маврикій (44)	Угорщина (37)	Туреччина (23)
5	Чорногорія (41)	Боснія і Герцеговина (47)	Чорногорія (40)	Чорногорія(29)
6	Маврикій (49)	Болгарія (49)	Коста-Ріка (45)	Коста-Ріка (32)
7	Коста - Ріка (51)	Чорногорія (50)	Туреччина (46)	Угорщина (35)
8	Білорусь (53)	Колумбія (51)	Таїланд (50)	Панама (36)
9	Румунія (54)	Південна Африка (54)	Румунія (52)	Таїланд (43)
10	Таїланд (55)	Білорусь (55)	Панама (53)	Аргентина (52)

Джерело: Складено авторами за даними Глобального інноваційного індексу 2015 р.

Інша група країн, як визначає Глобальний інноваційний індекс, складають країни з нижнім та середнім рівнями доходу. Вони демонструють значно гірші результати, в порівнянні з попередніми групами, особливо за показником інститутів та інфраструктури.

Таблиця 4. Країни нижнього – середнього рівня доходу, де (n) – номер в рейтингу глобальної інноваційності по конкретному субіндексу

	Глобальний інноваційний розвиток	Субіндекс входження інновацій	Субіндекс виходу інновацій	Рейтинг інноваційної ефективності
1	Молдова (44)	Монголія (53)	Молдова (31)	Молдова (5)
2	В'єтнам (52)	Грузія (67)	В'єтнам (39)	В'єтнам (9)
3	Вірменія (61)	Вірменія (69)	Україна (47)	Кот-Д'Івуар (10)
4	Україна (64)	Молдова (74)	Вірменія (51)	Україна (15)
5	Монголія (66)	Марокко (76)	Індія (69)	Камерун (19)
6	Грузія (73)	В'єтнам (78)	Сенегал (72)	Сенегал (24)
7	Марокко (78)	Бутан (82)	Монголія (73)	Нігерія (28)
8	Індія (81)	Україна (84)	Філіппіни (77)	Індія (31)

Джерело: Складено авторами за даними Глобального інноваційного індексу 2015 р.

Роблячи огляд групи країн з низьким рівнем доходу, можна стверджувати, що у 2015 році група з більш низькими доходами не мала позитивних тенденцій за компонентами індексу інноваційності, а продемонструвала стагнацію в порівнянні з попередньою групою країн з високим середнім доходом. З 2015 року група з низьким рівнем доходів отримала бали близькі до нижньо-середньої шкали за субіндексом входження інновацій. Що, показує позитивну тенденцію, а саме розвиток системи прийняття ринкової економіки на цьому рівні доходів.

Таблиця 5. Країни з низьким рівнем доходу, де (n) – номер в рейтингу глобальної інноваційності по конкретному субіндексу

	Глобальний інноваційний розвиток	Субіндекс входження інновацій	Субіндекс виходу інновацій	Рейтинг інноваційної ефективності
1	Камбоджа (91)	Руанда (66)	Кенія (78)	Малі (14)
2	Кенія (92)	Мозамбік (93)	Малі (81)	Кенія (30)
3	Руанда (94)	Камбоджа (96)	Малаві (89)	Танзанія (38)
4	Мозамбік (95)	Уганда (102)	Камбоджа (91)	Гамбія (39)
5	Малаві (98)	Буркіна-Фасо (109)	Гамбія (94)	Малаві (53)
6	Буркіна-Фасо (102)	Малаві (111)	Танзанія (95)	Ефіопія (66)
7	Малі (105)	Кенія (113)	Мозамбік (97)	М'янма (75)
8	Уганда (111)	Таджикистан (115)	Буркіна-Фасо (100)	Зімбабве (77)
9	Гамбія (112)	Нігер (117)	Таджикистан (106)	Камбоджа (80)
10	Таджикистан(114)	Гамбія (121)	Ефіопія (111)	Буркіна-Фасо (85)

Джерело: Складено авторами за даними Глобального інноваційного індексу 2015 р.

Тепер проаналізуємо Індекс інноваційного розвитку за дохідним поділом країн, який детермінував Глобальний інноваційний індекс (ГІІ). На міжнародному рівні широко використовується інтегральна оцінка стану розвитку інноваційної системи. ГІІ у 2015 р. охоплював 141 економіку світу і використовував 81 показник, об'єднаний у 7 розділів: Інститути (Institute), Людський капітал і дослідження (Human capital & research), Інфраструктура (Infrastructure), Розвиток внутрішнього ринку (Market sophistication), Розвиток технологій та економіки знань (Knowledge & technology outputs), Результати креативної діяльності (Creative outputs), Розвиток бізнесу (Business sophistication) [2].

Таблиця 6. Порівняльний аналіз основних складових індексу за групами країн (Складено авторами за даними Глобального інноваційного індексу 2015 р.)

Компоненти індексу інноваційного розвитку 2015		Середнє значення за групами доходів (141 країна) (0-100 пунктів)			
		З високим доходом	Високий-середній дохід	Нижній-середній дохід	Низький рівень
1	Інститути	79.98	58.90	49.90	46.70
2	Людський капітал і дослідження	46.35	28.95	20.60	15.88
3	Інфраструктура	53.51	38.75	30.04	22.49
4	Розвиток внутрішнього ринку	56.81	46.17	43.53	42.14
5	Розвиток бізнесу	44.27	33.31	29.34	30.48
6	Розвиток технологій та економіки знань	39.64	25.10	21.41	18.86
7	Результати креативної діяльності	46.50	30.44	25.61	19.43

Так, можемо прослідкувати значну тенденцію того, що існує колосальний відрив у групі країн з високим доходом від інших за такими компонентами, як інститути, людський капітал і дослідження, а також розвиток інфраструктури.

Ще одним цікавим аспектом дослідження Індексу є можливість прослідкувати географічний розріз антагонізмів інноваційного розвитку регіонів. Як ми бачимо з таблиці, безперечним лідером є Північна Америка та Європа за багатьма компонентами Індексу.

Отже, як бачимо, однією з проблем сучасних глобальних процесів є нерівномірність світового розвитку, відмінності в темпах економічного, соціального, людського розвитку держав. І в рамках Індексу інноваційного розвитку можна прослідкувати картину зростаючої нерівності.

Таблиця 7. Порівняльний аналіз основних складових індексу за регіонами світу (Складено авторами за даними Глобального інноваційного індексу 2015 р.)

Компоненти індексу інноваційного розвитку 2015р	Інститути	Людський капітал і дослідження	Інфраструктура	Розвиток внутрішнього ринку	Розвиток бізнесу	Розвиток технологій та економіки знань	Результати креативної діяльності
Північна Америка	89.74	51.50	59.88	77.48	52.31	49.94	49.36
Європа	76.37	44.15	49.61	54.95	42.29	39.44	45.56
Пд. Східна Азія та Океанія	65.87	38.43	46.25	56.16	41.70	35.53	35.84
Північна Африка та Західна Азія	61.05	32.08	41.74	46.24	30.44	24.83	31.59
Латинська Америка та Кариби	54.87	25.29	35.37	44.29	35.37	21.01	30.86
Суб-Сахара (Африка)	51.66	16.89	25.60	41.37	30.29	19.34	22.53
Центральна та Південна Азія	47.67	22.41	31.77	43.00	25.60	20.12	19.82

Країни Західної Європи а також Північної Америки (Канада, США) є авангардним центром всієї системи інноваційного розвитку, а так звана периферія (Африка, Латинська Америка) продовжує займати останні позиції.

Проте з системи «Центру» потрібно виділити такі країни, як Сингапур, Південна Корея, котрі за невеликий період часу, галопуючи, показують позитивне зростання комплексних показників. Водночас, низка країн

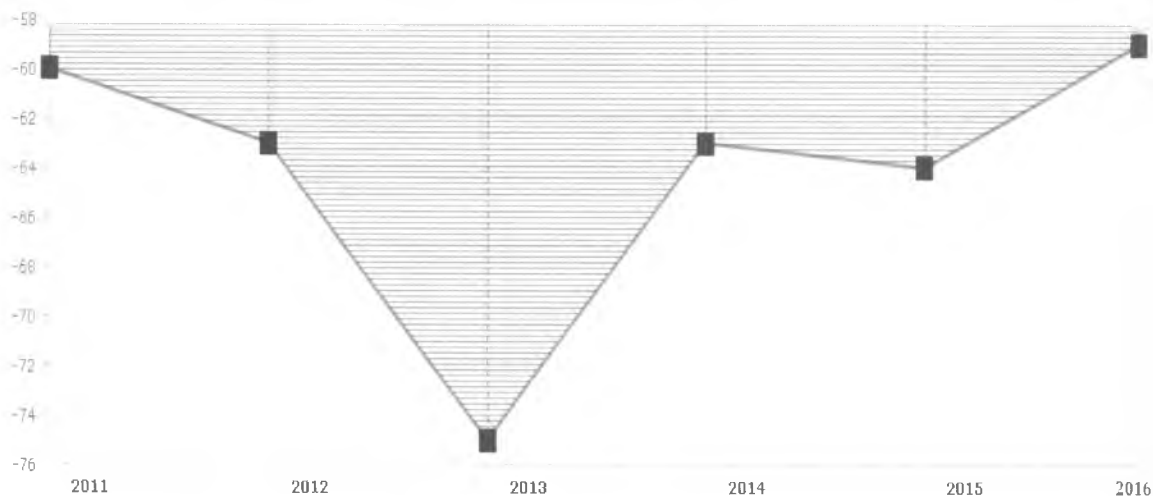
авангарду, такі як Норвегія, Швейцарія, Швеція, Ісландія, хоча і не є світовими лідерами, проте їх показники є лідируючими, а їхні соціально-інноваційні моделі є більш успішнішими, ніж капіталістично-агресивні моделі США, Великої Британії чи Японії.

Таким чином, можна сказати, що Глобальна інноваційна система в даний час є дискретною. Тобто, демонструє значні розриви між країнами. Це можна прослідкувати як проводячи аналіз за конкретний рік (у даному випадку 2015), так і в динаміці – порівнюючи зміну успішності країн протягом кількох років (наприклад, у 2015 та 2016 рр.) І хоча зростаючі у світі процеси інтернаціоналізації науково-дослідної та інноваційної діяльності прискорюють процес формування глобальної системи інноваційного розвитку, прірва між країнами та регіонами світу в цій системі набуває значних масштабів. А відсутність правильної зовнішньоекономічної стратегії інноваційного розвитку практично унеможливорює інтеграцію країни в систему світового господарства на конкурентних умовах.

III. Сучасний стан інноваційного потенціалу України та причини її технологічного відставання від розвинутих країн світу

Відповідно до Глобального інноваційного індексу у 2011 р., Україна знаходилася на 60 місці серед 125 країн, у 2012 р. – на 63 місці серед 125 країн, у 2013 р. – на 71 місці серед 142 країн [3, с. 123]. Як бачимо, Україна має негативну динаміку даного показника. Порівняно з 2011 р. вона втратила свої позиції у 2013 р. на 11 пунктів; відбулося підвищення рангу в 2014 р., 2015 р. та 2016 р., однак немає впевненості, що це переросте в сталу тенденцію.

Варто відзначити, що флуктуаційний тренд позиції нашої держави відображається з незначними коливаннями, що підтверджує стагнаційний стан інноваційного розвитку держави. Сумарна оцінка позиції України відповідно до Глобального індексу інновацій – за градальною шкалою від 0 до 100 – на період 2015 р. становила 36,5 пунктів, що є негативним показником серед країн Європи, зважаючи на значний потенціал країни [2].

Рис. 1. Динаміка позиції України відповідно до глобального інноваційного індексу за період 2011–2016 рр. (побудовано авторами за даними Глобального інноваційного індексу 2016 р.)

Тепер проаналізуємо показники України в рамках Глобального інноваційного індексу за 7-ма компонентами: Інституції (Institute), Людський капітал і дослідження (Human capital & research), Інфраструктура (Infrastructure), Розвиток внутрішнього ринку (Market sophistication), Розвиток технологій та економіки знань (Knowledge & technology outputs), Результати креативної діяльності (Creative outputs), Розвиток бізнесу (Business sophistication).

Таблиця 9. Позиції України в Глобальному інноваційному індексі за окремими компонентами (2015 р.)

Компонент індексу	Градальна шкала (0-100 пункти)	Позиція в рейтингу
Інституційне середовище	52.2	98
Людський капітал і дослідження	40.4	36
Інфраструктура	26.3	112
Розвиток внутрішнього ринку	43.9	89
Розвиток бізнесу	32.4	78
Розвиток технологій та економіки знань	36.4	34
Результати креативної діяльності	31.3	75

В Україні існує так званий системний парадокс науково-технологічної та інноваційної відсталості [4, с. 64]. Структурні зміни є повільними і статичними.

Таке твердження може бути аргументованим таким чином. По-перше, відповідно до Глобального інноваційного індексу та оцінок Світового економічного форуму в Давосі, Україна належить до держав із середнім-низьким рівнем інноваційності (за підсумками 2015 р. – 64 позиція) [2]. При цьому, привертають особливу увагу нерівномірності і дисбаланс у розвитку різних складових інноваційності (Innovation) та факторів підвищення ефективності економіки (Efficiency Enhancers). Так, наприклад, наша держава має колосальні переваги за компонентами людського капіталу і досліджень та розвитку технологій, освітньої та наукової інфраструктури [5, с. 35]; однак інституційне середовище (включає політичне середовище і правове) та інфраструктура показують надзвичайно поганий стан, в тому числі середовище внутрішнього ринку, яке є катастрофічним і проблемним.

Ці компоненти гальмують розвиток інноваційності всієї держави в цілому. Тому, незважаючи на те, що суспільство створює значний інноваційний, інтелектуальний і творчий потенціал, цей потенціал практично не має істотного впливу на економіку. І економічний розвиток продовжується за інерційним сценарієм, згідно з екстенсивною моделлю розвитку.

По-друге, важливо відзначити, що в Україні все ще переважають ресурсна та інтелектуально-донорська моделі. Ці моделі в довгостроковій стратегічній перспективі мають низький рівень ефективності, оскільки призводять до виснаження виробничих ресурсів країни, до неефективного використання наукових досліджень і розробок для розширення та відновлення номенклатури. Вони також сповільнюють темпи процесу створення новацій, їх впровадження і поширення у виробництво.

Також, враховуючи отримані результати дослідження, міжнародних спостережень та досліджень інноваційної спроможності та технологічної готовності країн світу, можна зробити висновок, що на інноваційний розвиток

України впливають певні чинники: низька ефективність державного регулювання та законодавства; складність організації та ліквідації бізнесу в приватному секторі; процедури сплати податків; нерозвинутість інфраструктур; низька конкуренція на локальних ринках; відсутність ефективних наукових структур; низький рівень захисту інвесторів; низька якість державного регулювання економіки України та низький рівень нормативно-правової бази, у тому числі у сфері інновацій.

Крім того, важливими факторами є низька інноваційна готовність підприємств (більшість українських компаній вважають за краще копіювати нововведення, ніж займатися ризикованими та високовитратними науковими розробками) та низький рівень співпраці у дослідницькій діяльності між університетами та виробниками.

Додатково варто зазначити і слабе ресурсне забезпечення інноваційної діяльності (зокрема, венчурний капітал практично не функціонує), низькою є кількість патентів та статей у науково-технічних журналах, а також відсутня ефективно функціонуючих кластерних структур.

IV. Висновки

На основі використання сучасних систем комплексних індикаторів для оцінки науково-технічної та інноваційної діяльності у розвинутих країнах світу зроблено висновок, що хоча науково-технічна революція за своєю суттю має глобальний характер, проте її досягненнями користуються далеко не всі країни світу. Чітко визначилася група індустріально розвинених країн, які знаходяться в процесі переходу до стану постіндустріальних суспільств і які активно використовують досягнення сучасної науки та техніки. Серед них, зокрема, США, Японія, Великобританія, Нідерланди, Бельгія, Люксембург і Швеція. Їх наздоганяє група так званих «нових індустріальних країн»: Нова Зеландія, Бразилія, Мексика та інші країни цієї групи.

Окрему групу становлять колишні країни соціалістичного табору, в яких значна увага приділялася дослідженням у галузі фундаментальних наук.

Існуюча соціально-політична система цих країн, проте, не сприяє швидкому впровадженню відкриттів у виробництво/бізнес. Економічна криза, що настала після краху соціалістично-бюрократичних режимів, різко зменшила можливості країн у розгортанні науково-технічної революції.

Найменш науково-технологічна революція торкнулася країн так званого «третього» світу, які, звільнившись від колоніальної залежності, переживають значні труднощі з формуванням власної національної державності.

Отже, у світі зберігається технологічний розрив між розвинутими країнами, в яких панують четвертий та п'ятий технологічні уклади (індустріальний і постіндустріальний типи розвитку) та розгортається шостий, і менш розвинутими державами. Це обмежує можливості країн, що розвиваються, у використанні результатів спільної науково-технологічної діяльності для реалізації національних інтересів. Прискорення інноваційного розвитку стало середовищем, що поглиблює інноваційний розрив, сутність якого полягає у скороченні інноваційного циклу, пошуку більш ефективних інноваційних моделей, інтенсифікації інноваційної політики, що здійснюється державами і міжнародними організаціями.

Місце України у всесвітніх інноваційних процесах досить незначне. Згідно з Глобальним інноваційним індексом та оцінкою Світового економічного форуму в Давосі, Україна належить до держав із середньо-низьким рівнем доходу (за підсумками 2015р. – 64 позиція із 141, за підсумками 2016 р. – 59 позиція із 128).

Існує нерівномірність і дисбаланс у розвитку різних складових інноваційності та факторів підвищення ефективності економіки. Так, наприклад, наша держава має значні переваги за такими індикаторами, як людський капітал і розвиток технологій освітньої та наукової інфраструктури. Однак інституційне середовище, яке включає політичне і правове середовище, інфраструктура та внутрішній ринок знаходяться у незадовільному стані.

Вітчизняна інноваційна політика держави продовжує діяти в руслі ресурсної та інтелектуально-донорської моделі. Ця модель у довгостроковій

стратегічній перспективі має низький рівень ефективності, оскільки призводить до виснаження виробничих ресурсів країни, до неефективного використання наукових досліджень і розробок, сповільнення темпів процесу створення інновацій, їхнього впровадження і поширення, зниження показників добробуту населення. Подолання технологічної відсталості неможливе без впровадження системних змін в Україні, серед яких можна виділити наступні:

- створення належного інституційного середовища (політичного та правового) для розвитку інновацій, відсутність якого є основною причиною відсталості України;

- розвиток та захист вже сформованого інтелектуального потенціалу;

- інтеграція науки, освіти і виробництва: формування системи «наука – освіта – технологія – інновація – виробництво» – наріжний камінь розвитку постіндустріальних суспільств та єдино можливий шлях для підвищення конкурентоспроможності України;

- децентралізація, регіоналізація інноваційного простору держави (сукупність соціальних відносин і зв'язків, що поширюються на об'єкти/стейкхолдерів, які прямо пов'язані з інноваційною діяльністю: виробнича сфера, освітня сфера, сфера правового регулювання інноваційної діяльності, соціальне забезпечення тощо. Фактично, це співпраця між державою, бізнесом та соціумом з метою розвитку інновацій);

- розвиток системи інноваційно-орієнтованої освіти;

- підвищення ефективності фінансування інноваційних процесів.

Особливо важливим пунктом є міжнародна кооперація у освітній, науково-технічній та інноваційній сферах, яка являє собою не лише важливий напрям зовнішньої політики держави, а й основний засіб залучення України до сучасних надбань науково-технічного прогресу.

Впровадження вищезазначених структурних змін та правильна співпраця з міжнародними партнерами дозволить Україні прискорити

науково-технологічний розвиток в умовах глобалізації та підвищити конкурентоздатність країни на міжнародній арені.

Список літератури

1. Белоусов А. Р. Долгосрочные тренды экономик мира. / Белоусов А.Р.– М.:ЦМК, 2015. – с. 14-54
2. The Global Innovation Index 2015, 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.globalinnovationindex.org> – Назва з екрану
3. Гальчинський А.С. Економіка знань: виклики глобалізації та Україна / Національний ін-т стратегічних досліджень / А. С. Гальчинський (заг. ред.). – К., 2015. – с.123-145
4. Згуровський М. Україна у глобальних вимірах сталого розвитку / М. Згуровський – К.:Знання, 2014. –с. 56-67.
5. Иванова Н.И. Национальные инновационные системы. / Н.И. Иванова — М.: Наука, 2016. – с. 34-37.
6. Інноваційна політика: Європейський досвід та рекомендації для України: [аналітичні матеріали] / Ред. І. Єгоров [та ін.]. – К.: Фенікс, 2014. –с. 23-58.
7. Ковальчук С. Сучасний стан інноваційного розвитку промислових підприємств України / С. Ковальчук // Економіст. – 2012.– №10. – С. 27–42.
8. Родионова И.А. Инновационное развитие и конкурентоспособность стран: / Под редакцией д.э.н., профессора А.А. Абишева, и к.э.н. С.С.Таменовой. – Алматы: Экономика, 2011. –с. 12-24.
9. Закон України “Про інноваційну діяльність” від 5.12.2002 р. – № 136-IV. Відомості ВРУ. – 2002. – № 31-32. – 263 с.
10. Кушлин В.И. Инновации: теория, механизм, государственное регулирование. / В.И Кушлин – М.: Изд-во РАГС, 2012. – с. 36-58.

P. Gaponenko, A. Los, O. Melykh.

**INNOVATIVE POLICY AS THE FACTOR OF SCIENTIFIC AND
TECHNOLOGICAL DEVELOPMENT ACCELERATION IN
CONDITIONS OF GLOBALIZATION**

Success of the country's economic development nowadays is mainly determined by the developments of science and technology. At the same time, globalization causes big divide between levels of development in various regions in the world. Challenges countries face nowadays in terms of economic development could be fought by the leadership in such two areas as science and innovations. Economic domination of some countries over others make lagging countries seek for new ways to develop intellectual and innovative technologies. The priority for many remains building of an effective innovation model that can be implemented in the global innovation system. In this regard, Ukraine could be a good case to study the problem of its technological backwardness and prospects for integration of the country in the field of high technologies of the world economic space on a competitive basis.

Keywords: innovations, global innovation index, knowledge economy, technological development

Матеріал надійшов 11.05.2017 р.